Posudek na diplomovou práci

Posudek oponenta diplomové práce

„Způsob vedení porodu a jeho vliv na vztah matka - dítě"

kterou předkládá Michaela Šorfová, DiS.

Téma způsobu vedení porodu je v posledních několika letech velmi aktuální. S diskusemi vedenými v odborné i laické veřejnosti se setkáváme v řadě odborných i popularizujících publikací i v médiích. Současně dochází od devadesátých let minulého století k řadě změn a implementaci „staronových" postupů v oblasti porodnictví. Z psychologického hlediska patřil mezi klíčové iniciátory myšlenky, že porod významně působí na další psychický rozvoj jedince, již Otto Rank na počátku dvacátého století. Dlouhodobě se problematice vlivu porodu na jedince i charakteristikám raného vztahu matky a dítěte věnovali především představitelé hlubinné psychologie. Autorka diplomové práce obě zmíněná témata propojuje a snaží se hledat souvislosti mezi dvěma krajními možnostmi způsobu vedení porodu, které se v současné době rodičkám nabízejí, a dalším vývojem vzájemného vztahu mezi matkou a dítětem.

Diplomová práce je tradičně rozdělena na dvě stěžejní části – literárně-přehledovou a empirickou. Na počátku teoretické části autorka vymezuje pojem mezilidských vztahů, přičemž vychází z klasických teorií sociální psychologie. Následně pak rekapituluje teorie vývojové psychologie, které z různých úhlů pohledu hovoří o rozvoji a charakteristikách raných vztahů mezi matkou a dítětem, včetně vlivu vzájemných interakcí mezi dítětem a pečující osobou na jeho další vývoj. Čtenáři jsou připomenuty tradiční teorie - mj. J. Bowlbyho, R. Spitze, M. Mahlerové či M. Ainsworthové. Jsou zmíněny i některé novodobější přístupy, autorka věnuje pozornost jak fylogenetickému, tak ontogenetickému vývoji mateřského vztahu. Kromě teorií zaměřených na vztah matka – dítě po narození, uvádí rovněž přístupy, které kladou důraz na prenatální vývoj a především prožívání matky, její vlastní vývoj a změny jejích postojů a hodnot v průběhu těhotenství (např. přístupy T. Vernyho a J. Kellyho, teorie J. Raphael-Leffové).

Druhá kapitola teoretické části se celá věnuje tématu porodu, který je nejprve popsán a vysvětlen z hlediska jeho fyziologického průběhu a různorodých typologií, které jsou užívány ve zdravotnictví. Autorka pochopitelně definuje také oba typy porodů, jimiž se hodlá zabývat v rámci svého výzkumu. Ačkoli z celé práce vyplývá autorčina náklonnost k přirozeně vedeným porodům, rozsáhlejší část kapitoly se bohužel věnuje lékařsky vedeným porodům a zejména výčtu negativ, která v minulosti tyto porody přinášely. Oceňuji však, že autorka přemýšlí o psychických stavech matky v průběhu těhotenství i porodu a uvádí i své vlastní názory a podněty. Kapitola obsahuje rovněž informace o prožívání matky i dítěte v průběhu porodu. V případě dítěte je citován přístup S. Grofa.

Teoretická část se komplexně snaží zachytit nejvýznamnější teorie a přístupy související s tématem diplomové práce, hlavní důraz je kladen na vztah matka – dítě a problematiku porodu. Z práce není zcela zjevné, proč některé přístupy jsou propracovány více do hloubky, jiné pouze zmíněny (např. C. Trevarthena či manželů Papouškových), zda autorka postupovala dle jasně stanoveného teoretického rámce. Za nedostatek pokládám značné množství sekundárních citací u literárních zdrojů, které jsou zjevně dostupné českému čtenáři. Mimo to řada těchto zdrojů je poněkud staršího data. V celé práci je opakovaně odkazováno na publi-

kaci M. Odenta z roku 1997, v seznamu použité literatury bohužel není uvedena. Z tohoto zdroje je rovněž citován výzkum z roku 1999 (viz str. 50), což je poněkud nepochopitelné.

Praktická část prezentuje dle autorky orientační výzkum vedený kvalitativním přístupem, ačkoli na některých místech je zmiňován přístup kvantitativní (např. kapitola Problém). K výzkumu bylo využito deset žen – pět reprezentovalo skupinu matek, jejichž porod proběhl v domácím prostředí, pět reprezentovalo matky, které rodily v nemocnici. Se všemi respondentkami byl veden polostrukturovaný rozhovor, v němž byla věnována pozornost jednak průběhu porodu, jednak jejich vztahu k dítěti. Ve vzorku se objevují dvě ženy, jejichž charakteristiky neodpovídají původně plánované zkoumané populaci, tj. prvorodičky s dětmi ve věku maximálně patnáct měsíců. Zatímco u matky s dítětem starším jsou uvedeny důvody jejího zařazení do skupiny, autorka nevysvětluje, proč je ve skupině matek rodících doma zařazena matka se třemi dětmi. Mimo to výpovědi této matky opakovaně ovlivňují analyzované výsledky.

Výsledky výzkumu jsou prezentovány formou citátů z rozhovorů s respondentkami, které jsou kategorizovány do několika skupin v závislosti na kladené otázce a získaných odpovědích. V následující kapitole diskuse jsou výsledky stručně shrnuty v souladu s původně stanovenými výzkumnými otázkami. Větší část této kapitoly se však věnuje obtížím, které při realizaci výzkumu nastaly, a uvažuje nad možnými výzkumnými designy, které by skutečně dokázaly odpovědět na otázky kladené na počátku výzkumu. Jak se ukazuje, současný způsob zkoumání nepřinesl zásadní informace, spíše poukázal na nutnost hledání jiných výzkumných forem a složitost zkoumaného tématu.

Oceňuji, že se autorka detailně zamyslela nad adekvátními formami kvalitativního i kvantitativního výzkumu v dané oblasti. Je škoda, že se nepokusila do větší hloubky zpracovat své vlastní výsledky. Z tohoto hlediska se vyústění jejího výzkumu jeví poněkud neukončené.

Práce je relativně adekvátně strukturovaná, rekapituluje některé z historických i současných přístupů k tématu a přináší zamyšlení nad dalšími možnostmi výzkumu dané problematiky.

Na závěr otázky: Mohla by autorka vysvětlit volbu výzkumného vzorku a zvážit možná zkreslení, k nimž došlo vlivem zařazení matky se třemi dětmi? Bylo by možné srozumitelně shrnout výsledky vlastního výzkumu v kontextu tématu diplomové práce? Jaká očekávání měla autorka na počátku své práce a do jaké míry byla ovlivněna průběhem výzkumu a rozhovory s odborníky, které zmiňuje?

Michaela Šorfová předložila práci, která splňuje požadavky kladené na diplomovou práci. Doporučuji, aby se stala předmětem obhajoby na katedře psychologie UK FF v Praze.

Praha 4. 1. 2009

PhDr. Lenka Krejčová